

ความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์*

The Educational Institutions Expectency Toward : Southeast Asia Music Museum

ฉันทยาภรณ์ โพธิภาวิน**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ 2) เพื่อทราบความสัมพันธ์ของความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ 3) เพื่อทราบแนวทางในการบริหารจัดการมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสังคมไทย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามท้องที่ กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลของโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งตั้งอยู่ในรัศมี 30 กิโลเมตรของมหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้บริหารระดับสำนักงานเขตพื้นที่และผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 415 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา ความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบแบบสำรวจ และการวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ ประกอบด้วย 1) บทบาททางการศึกษา 2) การจัดแสดงนิทรรศการ 3) บทบาททางสังคม 4) แนวทางการบริหารจัดการ 5) บุคลากรและผู้เชี่ยวชาญภายในพิพิธภัณฑ์ 6) บทบาทในฐานะเป็นแหล่งการเรียนรู้ 7) การอำนวยความสะดวก และ 8) การจัดการความรู้
2. ความสัมพันธ์ของความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์จากการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) พบว่าความคาดหวังทั้ง 8 มีความสัมพันธ์กัน โดยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. แนวทางในการบริหารจัดการมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสังคมไทย ประกอบด้วย 8 ความคาดหวัง ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

คำสำคัญ : ความคาดหวัง/สถานศึกษา/มิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

** นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร E-mail: muk_than@hotmail.com

Abstract

The purposes of this research were to determine 1) the Educational Institution Expectancy Toward Southeast Asia Music Museum 2) the correlation of the Educational Institution Expectancy Toward Southeast Asia Music Museum 3) the direction of administration for Southeast Asia Music Museum to be suitable for Thai society. The sample for this study was totally 415 people who were 1) the sample and information contributors divided by area 2) the sample and information suppliers of secondary schools 30 kilometers located around Mahidol University and 3) district bureau administrative team and secondary educational service area administrators. The research instruments used for data collection were a content analysis, a semi structured interview, and a questionnaire of the educational institution expectancy toward the Southeast Asia Music Museum. The statistics used for data analysis were content analysis, frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, factor analysis, and path analysis.

The research findings revealed that:

1. The Educational Institution Expectancy Toward Southeast Asia Music Museum consisted of 1) educational role 2) exhibition performance 3) social role 4) administrative direction 5) staffs and specialists in the museum 6) role as a learning resource center 7) facilitation and services and 8) knowledge management.

2. The correlation of the educational institution expectation toward the Southeast Asia music museum, it was found that 8 expectations were correlated with each other and related to the empirical data.

3. The research realized that there were 8 expectations; there were appropriate, accurate, possible, and applicable expectations to be used as the administrative direction for the Southeast Asia Music Museum.

Key words: Expectation / School / Southeast Asia music Museum

บทนำ

การศึกษานี้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการศึกษาทุกระดับและเป็นสื่อการเรียนรู้การสอนที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างมาก ซึ่งจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กล่าวถึงการพัฒนาระบบสังคมและชุมชนโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารท้องถิ่นด้วยตนเอง ในแผนบริหารราชการแผ่นดินและนโยบายรัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายที่ชัดเจนในด้านสังคมและคุณภาพชีวิตทั้งด้านการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต คุณภาพชีวิตแรงงาน พัฒนาสุขภาพของประชาชน รวมถึงฟื้นฟูและสืบสานคุณค่าความหลากหลายของวัฒนธรรมไทยทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ประเพณี ค่านิยมที่ดีงาม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คู่มือรักษาแหล่งอุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ต่างๆ เพื่อการเรียนรู้และสร้างสรรค์ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 มาตรา 25 ระบุว่ารัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอด

ชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ มาตรการนี้จะช่วยส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งรวมความถึงการศึกษาดูแลในความหมายเดิมของระบบการศึกษานอกโรงเรียน ฉะนั้นการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ (ต่อเนื่อง) จึงกระทำได้ในชุมชนต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 15) และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 ที่กล่าวว่า สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้จะสร้างโอกาสให้คนทุกคนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับยุคข้อมูลข่าวสาร และวิทยาการสมัยใหม่มีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองให้ทุกองค์กรและทุกส่วนในสังคมมีความใฝ่รู้ พร้อมทั้งจะเรียนรู้อยู่เสมอ มุ่งให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันสังคม สนับสนุนจัดการศึกษาให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ยิ่งขึ้นไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546, หน้า 6) นอกจากนี้ ความหมายของการศึกษาที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงาม ของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, หน้า 12-13) การศึกษามีความหมายตั้งแต่การเรียนรู้ในห้องเรียน การค้นคว้าอ่านหนังสือในห้องสมุด รวมไปถึงการเรียนนอกห้องเรียนไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน สนามเด็กเล่น พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ เอ็ดการ์ เดลีย์ (Edgar Dale, 1969, pp. 10) ได้กำหนดให้การศึกษาออกสถานที่เป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมประเภทหนึ่ง ในลำดับขั้นของกรวยประสบการณ์ (Cone of Experience) และกล่าวว่า การศึกษาออกสถานที่เป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายที่นำไปสู่ความสมบูรณ์ชัดเจนในเรื่องต่างๆ ประสบการณ์ตรงที่มีคุณค่า สามารถจะเกิดขึ้นได้ในระหว่างศึกษาออกสถานที่ โดยตัวของกิจกรรมการศึกษาออกสถานที่นั้น คือการดำเนินการสังเกตในสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นจริงที่ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางกายภาพที่สมบูรณ์ในเหตุการณ์ต่างๆ อันเป็นสิ่งที่ไม่มีจากการเรียนในห้องเรียนการศึกษาที่ดีจึงไม่ควรที่จะจำกัดอยู่แต่ในห้องเรียนที่มีแต่ตัวหนังสือเท่านั้น แต่ควรที่จะต้องให้ผู้เรียนออกไปพบเห็นด้วยตา ได้ยินกับหู สัมผัสด้วยมือของตนเองจึงจะทำให้เข้าใจได้ดีที่สุด เพราะมนุษย์สามารถเรียนรู้การมองเห็นหรือการเห็น (Visual) ได้มากกว่า 80% โดยเรียนรู้จากการฟังได้ประมาณ 10% และสามารถจดจำเรื่องราวต่างๆจากการมองเห็นและการฟังไปพร้อมๆกันได้ถึง 50% (Heinich Robert, Molenda Michael, and Russell James D., 1985, pp. 10) พิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยรัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้ง แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พิพิธภัณฑ์ในฐานะของการเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์เอกชน พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน หรือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ฯ ซึ่งนำเสนอเรื่องราวที่แตกต่างและความรู้ที่หาไม่ได้จากห้องเรียนอันจะช่วยเปิดโลกทัศน์ของผู้คนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น พิพิธภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นของรัฐ องค์กรชุมชน เอกชนนิติบุคคล มูลนิธิ หรือ เอกชนส่วนบุคคล ล้วนมีจุดประสงค์เบื้องต้นในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และให้การศึกษา สิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งในด้านสังคม และวัฒนธรรม กายภาพ และชีวภาพ แต่หนึ่งในความแตกต่างประการสำคัญของพิพิธภัณฑ์ประเภทต่างๆ คือ การบริหารจัดการ โดยส่วนใหญ่แล้วพิพิธภัณฑ์สามสี่ประเภทแรกมักมีช่องทางในการจัดหางบประมาณ รายได้ และมีข้อยกเว้นทางกฎหมายบางประการที่เอื้อให้การหารายได้เข้าพิพิธภัณฑ์เป็นไปได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย (สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ, 2544, หน้า 10) พิพิธภัณฑ์ ซึ่ง

เป็นแหล่งเรียนรู้รูปแบบหนึ่งตามที่กล่าวข้างต้น นับว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสำคัญมากเพราะพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติเป็นสมบัติล้ำค่าที่บรรพชนสร้างสรรค์และสั่งสมไว้เป็นการสะท้อนความรุ่งเรืองในอดีตให้ปรากฏ ขณะเดียวกันพิพิธภัณฑ์ยังเป็นแหล่งทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรมชาติที่สามารถให้การศึกษาและให้บริการความรู้แก่ผู้คนอีกด้วย “Museum has an important role in providing education services to users”⁷ (Timothy Ambrose and Crispin Paine, 1994)

พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันได้ผ่านยุคของความเป็นประเพณี เป็นสถานที่ซึ่งในอดีตจำกัดตนเองอยู่เพียงการรวบรวม การอนุรักษ์ และให้ความรู้เฉพาะนักปราชญ์ หรือนักวิชาการ โดยได้เข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลงซึ่งผู้รับผิดชอบพิพิธภัณฑ์สถานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ภัณฑารักษ์ เจ้าหน้าที่การศึกษา ผู้ออกแบบจัดแสดง ฯลฯ ต้องคำนึงถึงมิติแห่งการบริการทางการศึกษาให้แก่สังคมและมองหาหนทางและปรับปรุงวิธีการใหม่ ๆ และนำมาทดลองเพื่อการศึกษา ของพิพิธภัณฑ์สถานมีคุณค่าต่อสาธารณชนมากขึ้น ดังนั้น พิพิธภัณฑ์ควรเป็นสถานที่ซึ่งเป็นที่อนุรักษ์และจัดแสดงวัตถุ เป็นสถานที่ซึ่งสาธารณชนเข้ามาเรียนรู้ ซึ่งในที่นี้จะพยายามใช้คำว่า "ความรู้" (Learning) มากกว่าคำว่า "การศึกษา" (Education) ดังนั้นพิพิธภัณฑ์เป็นเสมือนสถานที่ให้ความรู้ในสังคมที่เต็มไปด้วยความหวังและความคาดหวังต่อการศึกษามากมาย การพัฒนาทางความรู้ การฝึกฝน การศึกษาสำหรับสาธารณชน เป็นสิ่งที่ควรช่วยเหลือที่สำคัญที่สุด ดังนั้นพิพิธภัณฑ์สถานในทศวรรษหน้า จึงควรมุ่งเน้นไปที่การศึกษา เพื่อที่จะให้การศึกษาเป็นความรับผิดชอบของพิพิธภัณฑ์ และควรเป็นภารกิจหลักของพิพิธภัณฑ์ในการให้ความรู้แก่สังคม

พิพิธภัณฑ์ดนตรีอุษาคเนย์ (South-East Asian Music Museum) หรือ มิวสิคมิวเซียม (Music Museum) คือ พิพิธภัณฑ์สถานที่เน้นการสร้างประสบการณ์สดใหม่ในการชมพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นต้นแบบของแหล่งเรียนรู้ที่น่ารื่นรมย์ และช่วยยกระดับมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ให้กับประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนไทยเกี่ยวกับการสร้างสำนึกในการรู้จักตนเอง รู้จักเพื่อนบ้าน และรู้จักโลก รวมถึงการสร้างแนวคิดและภาพลักษณ์ใหม่ของ “พิพิธภัณฑ์” ในสังคมแห่งการเรียนรู้ ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์เป็นไปอย่างสนุกสนานยิ่งขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวเพื่อให้มิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์มีบทบาทและเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษามากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ มีความสอดคล้องต่อความต้องการของสถานศึกษา และสามารถนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสังคมไทยได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปตามระเบียบวิธีวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย เป็นการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร วิชาการ ข้อมูลสารสนเทศ งานวิจัยต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

ระยะที่ 2 การดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้ทำการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย เพื่อสร้างและพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย เป็นการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดของการวิจัย และตัวแปรที่ต้องการศึกษา แล้วนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างไปสัมภาษณ์ ผู้บริหารระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 2 เขต คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 9 และผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตทวิวัฒนา เขตตลิ่งชัน เขตหนองแขม เขตบางแค และอำเภอพุทธมณฑลจำนวน 5 เขต และโรงเรียนที่มีลักษณะการบริหารจัดการเป็นองค์กรมหาชน ซึ่งได้แก่ โรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์ รวมได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ช่วยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 2 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษา 12 คน

ขั้นที่ 2 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นการนำผลที่ได้จากขั้นที่ 1 มาพัฒนาแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสถานศึกษาเขตอำเภอใกล้เคียงอำเภอพุทธมณฑล อำเภอนครชัยศรี, อำเภอบางเลน จำนวน 30 โรงเรียน นำผลที่ได้มาหาความเที่ยง (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach,s alpha coefficient) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนนี้เป็นการนำแบบสอบถาม ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาทั่วประเทศจำนวน 331 โรงเรียน และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยหาค่าความถี่ (frequencies) ร้อยละ (%) ค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis)

ขั้นที่ 4 การหาแนวทางในการบริหารจัดการมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสังคมไทย โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาประเด็นความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงให้ได้แนวทางการบริหารจัดการมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ที่เหมาะสมต่อไป

ระยะที่ 3 การรายงานผลการวิจัย ผู้วิจัยรวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ หลังจากจัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย รวมถึงการศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์

2. แบบสอบถาม ได้จากการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ ตัวแปรและพัฒนาเป็นแบบสอบถาม

3. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

สรุปผลการวิจัย

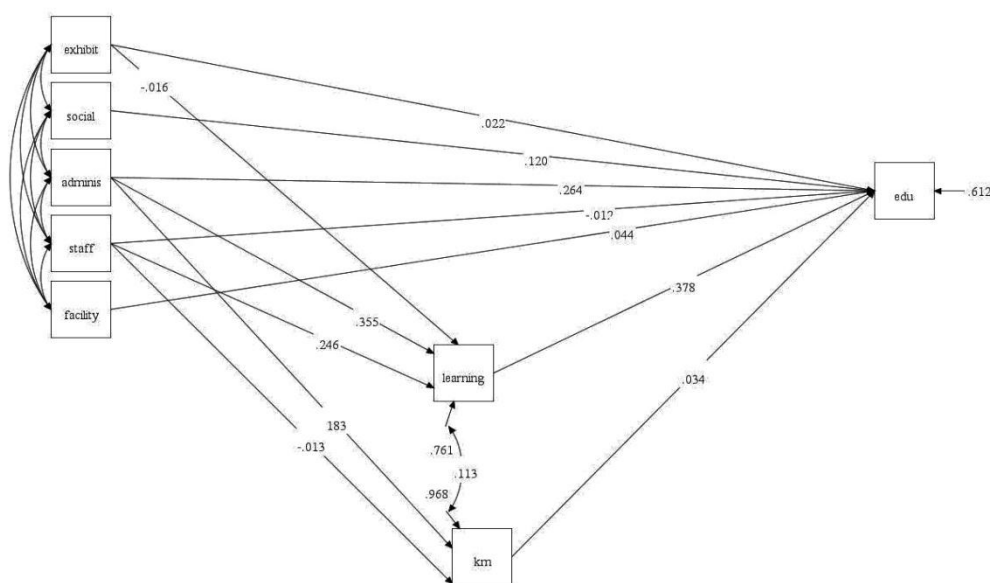
1. องค์ประกอบความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ ประกอบด้วย 8 ความคาดหวัง 82 ตัวแปร ดังนี้ 1) บทบาททางการศึกษา 2) การจัดแสดงนิทรรศการ 3) บทบาททางสังคม 4) แนวทางการบริหารจัดการ 5) บุคลากรและผู้เชี่ยวชาญภายในพิพิธภัณฑ์ 6) บทบาทในฐานะเป็นแหล่งการเรียนรู้ 7) การอำนวยความสะดวก และ 8) การจัดการความรู้ มีค่าสถิติ Chi - Square Sphericity เท่ากับ 21446.203 ($p < .01$) แสดงว่าเมตริกซ์สหสัมพันธ์นี้แตกต่างจากเมตริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับค่า KMO ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.825 แสดงถึงความเหมาะสมเพียงพอของข้อมูล สามารถใช้การวิเคราะห์ปัจจัยได้ในระดับดีมาก และจากค่าไอเกนของปัจจัยที่มากกว่า 1.00 โดยมีค่าไอเกน (eigenvalues) ตั้งแต่ 2.983 ถึง 20.040 และมีความแปรปรวนสะสมเท่ากับร้อยละ 42.508 ในแต่ละปัจจัย ได้จัดเรียงลำดับตัวแปร ตามค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) แสดงดังภาพที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์

ภาพที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์

2. ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ จากการวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบโมเดล คือ 1) ค่า ไค - สแควร์ (chi - square : χ^2) มีค่าเท่ากับ 8.300 ($P = 0.1404$) ซึ่งพบว่าผ่านเกณฑ์ (ความแตกต่างต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ) 2) ระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index : CFI) มีค่าเท่ากับ 0.986 ซึ่งพบว่าผ่านเกณฑ์ (0.95 ขึ้นไป) และ 3) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation : (RMSEA)) มีค่าเท่ากับ 0.046 ซึ่งพบว่าผ่านเกณฑ์ (น้อยกว่า 0.07) แสดงว่าโมเดลมีความ

สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก แสดงดังภาพที่ 2 การวิเคราะห์สมการวิเคราะห์เส้นทางความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมिवิเชียนดนตรีอุษาคเนย์

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์สมการวิเคราะห์เส้นทางความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมिवิเชียนดนตรีอุษาคเนย์

3. แนวทางในการบริหารจัดการมिवิเชียนดนตรีอุษาคเนย์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสังคมไทย

จากการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมเป็นไปได้ ความถูกต้อง และการนำไปใช้ประโยชน์ได้ขององค์ประกอบความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมिवิเชียนดนตรีอุษาคเนย์ โดยวิธีการพิจารณาโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการพิจารณา พบว่า ความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมिवิเชียนดนตรีอุษาคเนย์ มีความเหมาะสมเป็นไปได้ ความถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน โดยมีความคิดเห็นว่า 1) รูปแบบทั้ง 8 องค์ประกอบมีความเหมาะสม แต่ต้องปรับปรุงแก้ไของค์ประกอบ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารพิพิธภัณฑสถานบางส่วน 2) มีความเป็นไปได้สูงในการนำไปประยุกต์ใช้งานจริง เนื่องจากการอ้างอิงตามระเบียบวิธีวิจัย แต่ควรจะต้องมีการกำหนด วิธีปฏิบัติในแต่ละโมดูล การทำงานให้ชัดเจน และมีรายละเอียดกับกลุ่มตัวอย่าง เป้าหมายมากกว่านี้ 3) ด้านของนิทรรศการ และรูปแบบการนำเสนอ ควรหารูปแบบที่แปลกใหม่เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในการเข้าชม ควรเน้นพิพิธภัณฑสถานมีชีวิต เพื่อให้พิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งเรียนรู้ที่แท้จริง 4) ควรมีการประเมินผลองค์ประกอบความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมिवิเชียนดนตรีอุษาคเนย์ เป็นประจำ แล้วนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น 5) มิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ควรมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการบริการความรู้ 6) ด้านแนวทางการบริหารจัดการไม่ควรอยู่ภายใต้การดำเนินงานของภาครัฐ ควรเป็นการบริหารที่มีความอิสระ 7) มิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ต้องมีบทบาทในการจัดการความรู้ และต้องมีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับหลักสูตรของสถานศึกษา 8) ความคาดหวังทั้ง 9 องค์ประกอบ ต้องคำนึงถึงหลักสูตรของสถานศึกษา 9) การประชาสัมพันธ์ และการตลาดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน และ 10) ความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมिवิเชียนดนตรีอุษาคเนย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จำเป็นในการนำไปสู่แนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ จากข้อค้นพบเกี่ยวกับความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ มีความคาดหวังที่สำคัญ 8 ความคาดหวัง โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ซึ่งได้แก่ 1) บทบาททางการศึกษา 2) การจัดแสดงนิทรรศการ 3) บทบาททางสังคม 4) แนวทางการบริหารจัดการ 5) บุคลากรและผู้เชี่ยวชาญภายในพิพิธภัณฑ์ 6) บทบาทในฐานะเป็นแหล่งการเรียนรู้ 7) การอำนวยความสะดวก และ 8) การจัดการความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ว่า สิ่งที่มีมนุษย์เรียนรู้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ กล่าว คือ มนุษย์เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกรรมที่เกิดจากพฤติกรรม ความรู้ที่มนุษย์เรียนรู้กลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์เอง ซึ่งจากการเรียนรู้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเมื่อเกิดเหตุการณ์หนึ่งก็จะเอาประสบการณ์ที่คาดหวังเกี่ยวกับอีกเหตุการณ์มาทำให้เกิดความดีใจ ความวิตกกังวลและความหวาดหวั่นต่อเหตุการณ์ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรม ความคาดหวังจึงมีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมใดหรือไม่ นั่นมี 2 ชนิดคือ 1) ความคาดหวังเกี่ยวกับผลกรรม (Outcome expectancy) 2) ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตน (Efficacy expectancy) ทำให้ความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ จึงเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการ บทบาททางสังคม การบริหาร บุคลากร การอำนวยความสะดวก การเป็นแหล่งเรียนรู้ การจัดการความรู้และมีบทบาททางด้านการศึกษาเรียนรู้ ซึ่งมีผลมาจากประสบการณ์จากแต่ละคนจึงทำให้เกิดความคาดหวังในด้านต่างๆ เช่นเดียวกับสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museums) ให้คำจำกัดความของ "Museum" ว่า มีหน้าที่ในการรวบรวม สงวนรักษา ศึกษาวิจัยและจัดแสดงสิ่งซึ่งเป็นหลักฐานที่มีความสำคัญแก่มนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการศึกษาค้นคว้า การศึกษาและความเพลิดเพลินตามความหมายดังกล่าวข้างต้น พิพิธภัณฑ์สถานทั่วโลกในปัจจุบันได้พัฒนามาอย่างกว้างในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในเครือข่ายของสังคมและของระบบการศึกษาของชาติซึ่งประกอบด้วยสถาบันตามระเบียบแบบแผน เช่น มหาวิทยาลัย โรงเรียน ครอบครัว ที่ทำงานและชุมชน พิพิธภัณฑ์สถานเอื้อประโยชน์และ เสริมการศึกษาและการเรียนรู้ในระบบ (Formal Education) และการศึกษาอิสระ (Non-formal Education) พิพิธภัณฑ์สถาน สามารถช่วยเสริมมิติที่เป็นรูปธรรมให้แก่การศึกษาในระบบโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานกับสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เป็นการสร้างศักยภาพทางการศึกษาในอนาคตอย่างยิ่ง เนื่องจากหลักสูตรใหม่เน้นความสำคัญของการร่วมผสมผสานความรู้ในด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปะและมนุษยศาสตร์ นอกจากนั้น พิพิธภัณฑ์สถานยังมีศักยภาพที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับการต่างๆ ที่ให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ชุมชน เช่น ห้องสมุด กลุ่มหรือคณะ องค์กรเพื่อการบริการสังคม ดังนั้น องค์ประกอบของความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ จึงสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์

2. รูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) รูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ พบว่ากลุ่มตัวแปรอิสระประกอบไปด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) บทบาททางสังคม 2) แนวทางการบริหารจัดการ และ 3) บทบาทในฐานะการเป็นแหล่งเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรตาม บทบาททางการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ตัวแปรแนวทางการบริหารจัดการยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรตามบทบาท

ทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านมีอิทธิพลต่อบทบาททางการศึกษาเนื่องจาก สังคมมีความคาดหวังต่อพิพิธภัณฑสถานที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในขณะเดียวกันหน่วยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถาน เช่น ชุมชน ท้องถิ่น กระทรวงศึกษา กรมศิลปากร เป็นต้น ล้วนมีความคาดหวังต่อพิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน และคนนอกชุมชน รวมถึงประชาชนจากพื้นที่อื่นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม แนวทางการบริหารจัดการ ถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญ เนื่องจากรูปแบบการบริหารแบบราชการที่พิพิธภัณฑสถานบางแห่งต้องขึ้นตรงต่อมหาวิทยาลัย หรือขึ้นตรงต่อหน่วยงานราชการ ไม่มีอำนาจในการบริหารอย่างอิสระด้วยตนเอง ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารโดยคนในชุมชน จึงทำให้องค์ประกอบสำคัญทั้ง 3 มีผลต่อบทบาททางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

3. การหาแนวทางในการบริหารจัดการมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสังคมไทย จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มีความคิดเห็นต่อความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อมิวเซียมดนตรีอุษาคเนย์ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับองค์ประกอบของความคาดหวังทั้ง 8 องค์ประกอบ โดยมีคำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการนำไปประยุกต์ใช้ โดยสรุปคือ ควรมีการปรับปรุงแก้ไของค์ประกอบให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างก่อนนำไปใช้วิเคราะห์จริง นอกจากนี้ การให้พิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งเรียนรู้นั้นเป็นความคาดหวังที่สำคัญที่ต้องการเห็นพิพิธภัณฑสถานมีลักษณะเป็นเช่นนั้น โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับสถานศึกษาให้เหมาะสมกับหลักสูตรต่างๆ ส่วนด้านการบริหารจัดการก็มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งควรมีอิสระในการบริหารงาน และมีการนำการตลาด การประชาสัมพันธ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากผลสรุปของข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิข้างต้น ทำให้พิจารณาได้ว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบนั้น ถือว่าสอดคล้องกับความเป็นจริงในปัจจุบันของการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานไปในทิศทางของการส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ และให้มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ การอภิปรายผลข้างต้นและจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้พิจารณาได้ว่า หากมีการนำไปประยุกต์ใช้ สามารถนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบจากงานวิจัยชิ้นนี้ ไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ในอนาคตต่อไปได้อย่างดี

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2).

กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค, 2545.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดทำและพัฒนามาตรฐานการศึกษาของชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. การใช้ประโยชน์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และ อุทยาน

ประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต. รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษาและ

การบริหารจัดการทรัพยากรศิลปวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, 2544.

ภาษาต่างประเทศ

Dale, Edgar. Audiovisual methods in teaching, third edition. New York: The Dryden Press, 1969.

Heinich Robert, Molenda Michael, and Russell James D. Instructional media and the technologies of instruction. New York: Wiley, 1985.

Timothy Ambrose and Crispin Paine. Museum Basics. London: Great Britain by Butler & Tanner Ltd, 1994.